

Disposicions organitzatives – Circular

MODEL de Governança de les dades municipals, l'Oficina Municipal de Dades i el delegat de Protecció de Dades.

INDEX

PREÀMBUL

1. Objecte
2. Àmbit d'aplicació
3. Governança de les dades³
 - 3.1. El Comitè Executiu de Dades
 - 3.2. La Taula de Coordinació Transversal de Dades
 - 3.3. La Taula de Protecció de Dades
 - 3.4. Els Responsables Sectorials de Dades
4. L'Oficina Municipal de Dades
 - 4.1. Posició dins l'organització municipal
 - 4.2. Objectius
 - 4.3. Funcions
 - 4.4. Estàndards i regulació
 - 4.5. El Director de l'OMD
5. Privacitat i protecció de les dades
 - 5.1. Marc jurídic
 - 5.2. El Delegat de Protecció de Dades (DPD)
 - 5.3. Funcions
 - 5.4. Gestió de la privacitat

PREÀMBUL

L'Ajuntament de Barcelona té l'objectiu d'esdevenir un referent en l'ús de la tecnologia, impulsant la innovació digital amb un govern més obert com a eina pel desenvolupament d'una economia plural que fomenti la transformació social i ambiental, i que afavoreixi l'empoderament de la ciutadania.

En aquesta línia d'actuació l'Ajuntament de Barcelona va aprovar l'any 2016 el Pla «Barcelona Ciutat Digital» on es defineixen les bases per a la transformació digital del govern de la ciutat.

Un procés que ja ha començat i que ha suposat la creació de la Comissió de transformació digital de Barcelona, l'inici de la reorientació de l'Institut Municipal d'Informàtica (IMI) i la posada en marxa de mecanismes que garanteixin la transparència municipal i la rendició de comptes.

Dins d'aquest capítol, la millora i optimització de la infraestructura de dades de la ciutat és un dels projectes clau a desenvolupar. El potencial que tenen les dades que genera la ciutat tant per a ús intern per a la definició de millors polítiques públiques, com externament per a què en pugui fer ús el conjunt de la ciutadania, fa necessari buscar mecanismes que permetin compartir i utilitzar les dades de la ciutat d'una manera més efectiva i per una base més ampla de beneficiaris.

Aquest ús públic de les dades (que ja s'està oferint a través del portal BCN Open Data), servirà per millorar el coneixement del funcionament municipal, per coproduir millors polítiques públiques, i també per generar una nova economia que afavoreixi la innovació responsable. Així garantirem el retorn social de l'ús de les dades custodiades per l'Ajuntament.

És per garantir l'assoliment d'aquests objectius que es crea l'Oficina Municipal de Dades amb la missió de transformar la cultura de l'organització, promoure l'estandardització de protocols de gestió de dades i d'incitar els diversos actors municipals a compartir dades i formar-los en aquest aspecte. Alhora tindrà com un dels seus eixos principals de treball, l'anàlisi de dades, per a afavorir la presa de decisions per la resta d'estructures de l'Ajuntament de Barcelona i entitats associades.

Aquest model pren en consideració la Llei 39/2015, d'1 d'octubre, de procediment administratiu comú de les administracions públiques; les bones pràctiques internacionals en la matèria; les directrius europees actuals, tals com el Pla d'Acció d'Administració electrònica 2016-2020 de la UE i el nou Reglament General de Protecció de Dades europeu (RGPD), al qual s'ha d'adaptar i ha de complir qualsevol administració pública a partir del 2018.

MODEL DE GOVERNANÇA DE LES DADES MUNICIPAL I L'OFICINA MUNICIPAL DE DADES

1. Objecte

Aquest model té per objecte:

- (1) La definició i organització de la governança municipal de les dades, definint-ne l'abast, autoritat i estratègia
- (2) L'establiment de la missió, funcions i responsabilitats de l'Oficina Municipal de Dades (OMD)
- (3) La definició i organització del model de gestió municipal de la privacitat i de la figura del Delegat de Protecció de Dades (DPD)

2. Àmbit d'aplicació

Les disposicions contingudes en aquest model són d'aplicació a l'Ajuntament de Barcelona i als seus organismes autònoms i ens de dret públic, així com als consorcis i fundacions amb participació majoritària de la Corporació municipal, els quals constitueixen el denominat grup municipal, que han d'actuar conforme al que disposa el present model.

3. Governança de les dades

El gran volum de dades que gestiona un Ajuntament compartimentat en nombroses àrees, gerències, districtes i direccions genera com a resultat un ecosistema de dades fragmentat, heterogeni i sovint mancat de coordinació. Per posar-hi remei i per tal de garantir una gestió de les dades més eficient, més eficaç i més democràtica cal definir mecanismes i espais de treball que permetin implementar una efectiva governança de les dades dins de la Corporació.

La governança de les dades municipals ha de permetre la supervisió i coordinació de totes les actuacions relacionades amb les dades, evitant duplicitats, estandarditzant processos i generant sinèrgies que permetin disposar de més dades, de més qualitat i de forma més accessible.

Per fer efectiva aquesta governança de les dades, l'Ajuntament de Barcelona es dota dels espais decisoris i de coordinació transversal que es descriuen a continuació:

3.1. El Comitè Executiu de Dades

El Comitè Executiu de Dades es crearà mitjançant Decret de l'Alcaldia, el qual determinarà la seva composició i funcionament.

La seva missió és la governança general de les Dades a l'Ajuntament de Barcelona.

Sens perjudici de les funcions que es fixin en el decret de creació, el Comitè haurà de:

- a) Determinar els treballs a desenvolupar de manera directa per l'OMD.
- b) Establir els criteris estratègics i tàctics de l'OMD.

- c) Aprovar, a proposta del Director de l'OMD, les prioritats de desenvolupament i definició dels data-sets i dels drets d'accés i explotació de les dades municipals, així com els requeriments d'alt nivell d'infraestructures de dades, per assegurar-ne la no-duplicitat.
- d) Aprovar, a proposta del Delegat de Protecció de Dades (DPD), les polítiques de protecció de dades corporatives.
- e) Fer el seguiment de l'execució dels acords del propi Comitè.

3.2. La Taula de Coordinació Transversal de Dades

La Taula de Coordinació Transversal de Dades (TCTD) es constituirà per Decret d'Alcaldia, el qual determinarà la seva composició i funcionament.

La seva missió serà la de coordinar els projectes transversals de dades i actuar com a espai de difusió de projectes.

Sens perjudici de les funcions que es determinin en el decret de constitució, la Taula de Coordinació vetllarà per:

1. L'establiment, aplicació i seguiment de les directrius sobre els treballs desenvolupats tant en l'OMD com en els diversos centres sectorials de magatzem, anàlisi i difusió de dades municipals.
2. L'establiment dels criteris operatius i de curació per garantir tots els aspectes del cicle de vida de les dades.
3. El seguiment dels projectes transversals i corporatius de dades.
4. La coordinació amb el Delegat de Protecció de Dades (DPD) dels aspectes derivats de la gestió de la privacitat.
5. El compliment de la normativa de propietat intel·lectual i autoria dels continguts i documents amb dades.

3.3. La Taula de Protecció de Dades

La Taula de Protecció de dades (TPD) es constituirà per Decret d'Alcaldia, el qual determinarà la seva composició i funcionament.

La seva missió serà la de coordinar les polítiques de protecció de dades amb l'objectiu d'evitar la destrucció, la pèrdua o l'alteració accidental o il·lícita de dades personals transmeses, conservades o tractades per la corporació.

Sens perjudici de les funcions que es determinin en el decret de constitució, la TPD vetllarà per:

1. L'establiment de normatives internes destinades al compliment del RGPD.
2. L'establiment de plans de formació interna en matèria de protecció de dades personals.
3. El suport en matèria de privacitat de la informació de caràcter personal als diferents projectes de dades municipals.
4. La coordinació amb el suport del Delegat de Protecció de Dades (DPD), de les polítiques de protecció de dades i suport a la seva aplicació als ens i empreses pertanyents al Grup Municipal.

3.4. Els Responsables Sectorials de Dades

Cada Gerència de sector o càrrec equivalent dels ens dependents, consorcis i fundacions subjectes a aquest model, haurà de nomenar un Responsable Sectorial de Dades al que s'hi afegirà també un responsable en representació dels districtes. Les seves funcions seran:

1. Participar en la TCTD.
2. Donar a conèixer i aplicar, en l'àmbit de la seva gerència, les diferents instruccions, normatives, protocols o altres documents corporatius que es desprenguin de l'estratègia general de dades.
3. Interlocutar amb el Director de l'OMD i el Delegat de Protecció de Dades per les tasques que ho requereixin.

4. L'Oficina Municipal de Dades

L'Oficina Municipal de Dades (OMD) de l'Ajuntament de Barcelona és un òrgan que integra diverses àrees i departaments amb responsabilitats sobre les dades corporatives i que té com a missió exercir la governança de les dades en propietat i/o custodiades pel grup municipal de l'Ajuntament de Barcelona.

Totes les activitats, operacions i processos realitzades pel grup municipal de l'Ajuntament de Barcelona, que estiguin relacionats amb la gestió de dades, hauran de sotmetre's a les directrius establertes per l'OMD o per qui ella delegui.

4.1. Posició dins l'organització municipal

Dins l'organització municipal, l'OMD està adscrita a la Gerència Municipal.

A efectes de direcció política, l'OMD forma part de l'Àrea d'Economia i Treball, Ciutat Digital i Relacions Internacionals de la Primera tinència d'alcaldia, i depèn funcionalment de la Comissionada de Tecnologia i Innovació Digital.

4.2. Objectius

Els principals objectius de l'OMD es poden resumir en:

1. Definir i coordinar un model municipal de governança de les dades, a partir de la definició d'una estratègia corporativa de gestió de les dades.
2. Garantir el compliment dels estàndards i les normatives explicitades en l'estratègia de dades.
3. Facilitar l'alineament de les eines tecnològiques a les necessitats d'ús.
4. Introduir de forma intensiva l'Anàlisi de Dades (Data-Science) a l'Ajuntament com a eina orientada a l'aprofundiment del coneixement de la ciutadania i les seves necessitats, la gestió de la ciutat, la gestió interna, i la gestió del risc.
5. L'enfortiment de la sobirania de les dades, difusió, disponibilitat i transparència del conjunt de dades municipals i l'impuls de les dades obertes.
6. L'intercanvi de coneixement sobre polítiques, estàndards i bones pràctiques d'administració de les dades mitjançant un diàleg actiu amb la ciutadania i consumidors de dades, altres productors, corporacions públiques/privades i centres de recerca.
7. El foment de la curació, la reutilització, la millora de l'accessibilitat, la cercabilitat, la preservació i l'enriquiment de les dades.

4.3. Funcions

En conseqüència, l'OMD duu a terme les següents funcions:

1. Establir la visió i estratègia i governança de les iniciatives, projectes, i actuacions referides al sistema de dades de l'organització.
2. Assegurar el bon funcionament i la gestió del sistema de dades, i garantir l'ús ètic, responsable i ajustat a la normativa en l'elaboració, integració, anàlisi i difusió de les mateixes.
3. Supervisar i impulsar les actuacions per reforçar la sobirania, difusió, interoperabilitat, disponibilitat i transparència de dades municipals; així com l'aplicació intensiva de les tecnologies i metodologies d'anàlitziques de dades.
4. Promoure, executar i supervisar els projectes d'explotació de dades dirigint l'elaboració, explotació, anàlisi i difusió de dades municipals directament o col·laborant amb altres ens de l'organització municipal, a partir d'un repositori comú i obert que integri les dades de les diverses unitats de gestió.
5. Dirigir la gestió de les infraestructures de dades i d'un model unificat de gestió de les mateixes, establint protocols estandarditzats a tota l'organització i un mapeig precís de tota la riquesa de dades existents sota el paraigua de l'Ajuntament.
6. Vetllar per a la gestió responsable de dades d'acord amb la normativa vigent en matèria de privacitat i protecció de dades a través de la coordinació amb el Delegat de Protecció de Dades (DPD).
7. Supervisar la integració de dades a l'estructura municipal generades en nous contractes i serveis.
8. Definir i dirigir l'emmagatzematge de les dades corporatives, assegurant la definició d'estàndards i metodologies comunes a tota l'organització municipal, en un rang d'escala micro a big-data, definició d'estàndards, prioritats, ontologies, organització, metainformació i gestió de la qualitat.
9. Donar suport en la contractació de serveis relacionats amb dades i estàndards oberts: l'OMD podrà definir, de conformitat amb la normativa vigent, el sistema de clausulat que assegurí que tots els contractes desenvolupats per l'Ajuntament o altres ens públics de la Corporació operant serveis en el seu nom, s'ajustin al model de governança:
 - a. La sobirania de dades i propietat per part de la ciutats i els seus habitants.
 - b. Estàndards de privacitat, protecció i seguretat.
 - c. Transparència i obertura de les dades recol·lectades.
 - d. Publicació de meta-dades sobre la seva eficiència (KPIs, nivell d'utilització, etc...).
 - e. Mesures per evitar el vendor lock-in (dependències amb tercers).
10. Establir les directrius i metodologies i dirigir la realització i difusió de les estadístiques municipals.
11. Intercanviar, difondre i impulsar el coneixement sobre polítiques, estàndards i bones pràctiques d'administració de les dades. Proveir serveis de consultoria i solucions analítiques basades en dades i acompanyar el canvi cultural *Data Driven* projectes, etc..

12. Representar l'Ajuntament en la relació amb grups de ciutadans i ciutadanes i actors rellevants en el camp de les dades dinamitzant relacions a nivell nacional, estatal i internacional amb altres administracions i entitats referents en temes de dades, compartició de projectes, processos i indicadors.
13. Proposar a la Gerència l'adopció d'acords en les matèries pròpies de les seves competències.
14. Representar a la Gerència, per delegació d'aquesta, en les matèries pròpies de les seves competències.

4.4. Estàndards i regulació

El treball de l'OMD de l'Ajuntament de Barcelona es desenvolupa d'acord amb estàndards europeus dins l'entorn de les dades, en tot allò que no contradigui a la normativa directament aplicable a la Corporació. Aquestes inclouen, entre d'altres:

- Les directrius europees actuals, tals com el Pla d'Acció d'Administració electrònica 2016-2020 de la UE, que estableix que a l'any 2020 els canals digitals han de ser prioritaris a l'hora de proveir els serveis públics; i,
- El nou Reglament General de Protecció de Dades europeu (RGPD), al qual s'ha d'adaptar i ha de complir qualsevol administració pública a partir del 25 de maig de 2018.

4.5. El Director de l'OMD

El Director de l'OMD o Chief Data Officer (CDO) podrà supervisar qualsevol projecte i/o servei relacionat amb dades, encarregats per l'Ajuntament. Tots els projectes que involucrin finançament públic i algun tipus de recollida, processat, emmagatzematge o compartició de dades de la ciutadania per ens públics o privats actuant en nom de l'Ajuntament s'inclouen dins d'aquesta categoria. El CDO podrà supervisar que aquests projectes i serveis es desenvolupin segons criteris adequats de transparència, privacitat, seguretat i ús ètic. Per fer-ho, l'OMD podrà tenir accés a tots els documents, arxius i registres que es considerin rellevants.

5. Privacitat i protecció de les dades

5.1. Marc jurídic

El marc jurídic que regula el model de gestió de la privacitat adoptat per l'Ajuntament de Barcelona és el següent:

- Reglament 2016/679 del Parlament Europeu i del Consell de 27 d'abril de 2016, relatiu a la protecció de les persones físiques pel que fa al tractament de dades personals i a la lliure circulació d'aquestes dades, i pel qual es deroga la Directiva 95/46/CE.
- Llei orgànica 15/1999, de 13 de desembre, de protecció de dades de caràcter personal
- Reial Decret 1720/2007, de 21 de desembre, pel qual s'aprova el Reglament de desplegament de la Llei orgànica 15/1999, de 13 de desembre, de protecció de dades de caràcter personal.

- Reglament (CE) Núm. 45/2001 del Parlament Europeu i del Consell de 18 de desembre de 2000 relatiu a la protecció de les persones físiques pel que fa al tractament de dades personals per les institucions i els organismes comunitaris i la lliure circulació d'aquestes dades.
- Directiva (UE) 2016/680 del Parlament i del Consell de 27 d'abril de 2016, relativa a la protecció de les persones físiques pel que fa al tractament de dades personals per part de les autoritats competents per a fins de prevenció, investigació, detecció o enjudiciament d'infraccions penals o d'execució de sancions penals, i a la lliure circulació d'aquestes dades i per la qual es deroga la Decisió Marc 2008/977/ JAI del Consell.
- I altra normativa en matèria de protecció de dades que entri en vigor durant la vigència d'aquest model.

També han estat especialment considerades les directrius del Grup de Treball de l'article 29 de la UE (*Article 29 Working Party report on the obligation to notify the national supervisory authorities, the best use of exceptions and simplification and the role of the data protection officers in the European Union*. 10211/05/EN. EP106. Article 29 Data Protection Working Party), en especial les relatives al model de Governança:

- Directrius sobre els delegats de protecció de dades (DPD). 16/ES. WP243 rev.01. Grup de Treball sobre Protecció de Dades de l'Article 29.

Tal i com també recomana el WP29, s'han considerat tots els aspectes organitzatius i tecnològics específics de l'Ajuntament, alguns ja recollits en les normatives internes aprovades per la Comissió Tècnica de Seguretat en Protecció de Dades (en endavant CSPD) en els anteriors mandats.

5.2. El Delegat de Protecció de Dades (DPD)

El Reglament Europeu de Protecció de dades (en endavant RGPD) regula en el seu article 37.1.a), que quan el tractament de dades personals l'efectuï una autoritat o organisme públic, com és el cas de l'Ajuntament de Barcelona, la designació del DPD serà obligatòria.

Dins l'organització municipal, el DPD està adscrit a la Gerència de Recursos.

La figura del DPD es regula en la Secció 4 del Reglament General de Protecció de Dades; específicament en els articles 37 (*Designació del delegat de protecció de dades*), 38 (*Posició del delegat de protecció de dades*) i 39 (*Funcions del delegat de protecció de dades*).

D'entre les atribucions que s'atorguen al DPD en aquests articles, destaca:

- La participació de manera adequada i en el moment oportú en totes les qüestions relatives a la protecció de dades personals (art. 38.1).
- L'accés als recursos necessaris per complir les tasques encomanades i per accedir a les dades personals i a les operacions de tractament, així com per al manteniment del seu coneixement especialitzat (art. 38.2).
- La independència de criteri en el desenvolupament de les seves funcions (art.38.3).
- L'obligació de mantenir secret o confidencialitat en el desenvolupament de les seves funcions (art.38.5).
- Garantir que aquestes funcions no donen lloc a conflictes d'interès (art. 38.6).

5.3. Funcions

L'article 39 del RGPD, descriu les funcions mínimes obligatòries del DPD que es detallen a continuació, i estableix que aquest exercirà les seves funcions prestant atenció als riscos associats a les operacions de tractament, tenint en compte la naturalesa, l'abast, el context i les finalitats del tractament:

- Informar i assessorar de les seves obligacions al responsable o a l'encarregat del tractament i als treballadors que s'ocupen del tractament.
- Supervisar el compliment del RGPD i d'altres disposicions de protecció de dades aplicables i de les polítiques del responsable o de l'encarregat del tractament en matèria de protecció de dades personals, inclosa l'assignació de responsabilitats, la conscienciació i la formació del personal que participa en les operacions de tractament i les auditories corresponents.
- Oferir l'assessorament que se li sol·licita sobre l'avaluació d'impacte relativa a la protecció de dades i supervisar-ne l'aplicació.
- Cooperar amb l'autoritat de control competent.
- Actuar com a punt de contacte de l'autoritat de control per a qüestions relatives al tractament, inclosa la consulta prèvia relativa a l'avaluació d'impacte, i fer consultes, si escau, sobre qualsevol altre assumpte.

Aquestes funcions mínimes, en el cas de l'Ajuntament de Barcelona es complementaran entre d'altres, amb les següents:

- Exercir les funcions que la llei obliga a complir al Delegat de Protecció de Dades (DPD).
- Garantir i assegurar el compliment de la normativa general de protecció de dades a l'organització municipal.
- Coordinar i centralitzar les relacions amb les diferents figures i òrgans de control municipals i externs relatives a la protecció de dades.
- Assegurar la gestió i el bon funcionament de les actuacions relatives als registres, drets d'accés, consultes, control i altres activitats relacionades amb la protecció de dades.
- Establir i fer el control de les metodologies de disseny i desenvolupament d'aplicacions amb tractaments de dades de caràcter personal.
- Intercanviar, difondre, formar i impulsar el coneixement sobre polítiques, estàndards i bones pràctiques relatives a la protecció de dades.
- Impulsar l'elaboració i posada en marxa de mesures, polítiques i actuacions relatives a la protecció de dades.
- Proposar a la Gerència l'adopció d'acords en les matèries pròpies de les seves competències.
- Representar a la Gerència, per delegació d'aquesta, en les matèries pròpies de les seves competències.

5.4. Gestió de la privacitat

La gestió de la privacitat la coordinarà el DPD i es realitzarà d'acord amb els principis relatius al tractament de les dades recollits a l'art 5 del RGPD, que estableix que les dades seran:

- a) Tractades de manera lícita, lleial i transparent en relació amb l'interessat/da (licitud, lleialtat i transparència).
- b) Recollides amb finalitats determinades, explícites i legítimes i posteriorment no seran tractades de manera incompatible amb aquestes finalitats.
- c) Adequades, pertinents i limitades al que és necessari en relació amb les finalitats per a les quals es tracten (minimització de dades).
- d) Exactes i, si cal, actualitzades ("exactitud").
- e) Conservades de manera que permetin identificar els interessats durant un període no superior al necessari per a les finalitats del tractament de dades personals ("limitació del termini de conservació").
- f) Tractades de manera que se'n garanteixi una seguretat adequada, inclosa la protecció contra el tractament no autoritzat o il·lícit i contra la seva pèrdua, destrucció o dany accidental, mitjançant l'aplicació de les mesures tècniques o organitzatives adequades ("integritat i confidencialitat").

El responsable del tractament serà el responsable de demostrar el compliment d'aquests principis («accountability»), i de donar resposta als drets dels interessats descrits a les seccions 2, 3 i 4 del RGPD:

- Dret d'accés de l'interessat a la informació (arts. 13 a 15)
- Dret de rectificació (art. 16)
- Dret de supressió («el dret a l'oblit») (art. 17)
- Dret a la limitació del tractament (art. 18)
- Obligació de notificació relativa a la rectificació o la supressió de dades personals o la limitació del tractament (art. 19)
- Dret a la portabilitat de les dades (art.20)
- Dret d'oposició (art.21)
- Dret a no ser objecte de decisions individuals automatitzades, inclosa l'elaboració de perfils (art.22)

Per tal de garantir els principis esmentats i els drets dels interessats, l'art. 25 del RGPD exigeix la implantació de mesures de protecció de dades des del disseny i per defecte, tenint en compte l'estat de la tècnica, el cost de l'aplicació i la naturalesa, àmbit, context i finalitats del tractament, així com els riscos de probabilitat i de gravetat diversa que comporta el tractament per als drets i llibertats de les persones físiques i implantant les mesures tècniques i organitzatives adequades, a fi de complir els requisits d'aquest Reglament i de protegir els drets dels interessats.

Per dur a terme aquest control, l'Ajuntament està obligat, entre d'altres mesures, a portar un Registre d'activitats de tractament de dades de caràcter personal, amb la informació requerida a l'art. 30 del RGPD.

El DPD coordinarà aquest registre aglutinant la informació dels diferents Responsables Executius de tractament així com les condicions de seguretat definides per a cada classificació d'informació pels responsables de Seguretat Tècnica IMI i de suport paper («arxiver») i ratificades per la CSPD.

Aquestes mesures es basaran, tal i com s'especifica a l'art. 35 del RGPD, en l'avaluació del risc que un determinat tractament pugui tenir pels drets i llibertats de les persones físiques, tot aplicant les metodologies d'avaluació de risc més estandarditzades, com en aquest cas la publicada per l'Autoritat Catalana de Protecció de Dades i sempre, sota la supervisió del DPD.

Disposició final primera. Desplegament del present model

S'adoptaran tots els tràmits necessaris per a la creació i nomenament dels òrgans i càrrecs descrits al present model i per al seu posterior desenvolupament.